

ITALSKÁ PŘILBA Z PRVNÍ SVĚTOVÉ VÁLKY ZE STARÉHO MĚSTA

V březnu 1996 předal pan Radoslav Mazáč ze Starého Města pracovníkům Archeologického oddělení Slováckého muzea v Uherském Hradišti železnou přilbu. Nalezl ji při terénních úpravách parkovací plochy fy. Araver, s.r.o. Ta se rozkládá jižně od státní silnice Uh. Hradiště-Staré Město na ploše mezi tzv. Baťovým kanálem a řekou Moravou. Lokalita byla původně součástí lužní nivy Moravy v místech jejího soutoku s Baťovým kanálem, který v těchto místech využívá koryta dolního toku Jalubského potoka. V padesátých letech měl v těchto místech skladovací plochu n. p. Sběrné suroviny. Později byla poloha „rekultivována“ tím způsobem, že se pomocí skládky odpadu zvyšovala úroveň silně podmáčeného terénu. Na skládku se svážel stavební rum ze Starého Města a hlína ze základových rýh z nedalekých Rybáren (část Uh. Hradiště). Za této situace bylo obtížné rozhodnout, zda je přilba pozůstatkem sběru železného šrotu nebo se dostala na skládku později.

Železná přilba má mírně klenutý vrchlík oválného půdorysu, vykutý z poměrně tenkého plechu. Týlní ochrana byla upravena z pásku stejné síly jako vrchlík a je k němu připojena třemi nýty. Čelní záštita byla vykuta z ocelového pásku 3× silnějšího než plech vrchlíku. S ním byla spojena čtyřmi, s ochranou týlu na obou stranách třemi nýty. Z nich nejvýše umístěný je zároveň úchytem vrchlíku. V místech, kde se přilba dotýká uší, jsou záštity obloukovitě vykrojeny (obr.). Na dolní hraně vykrojení nacházíme po jednom nýtu. Na pravé straně přilby těsně u vykrojení pro ucho je otvůrek, proražený u vnější strany ostrým předmětem (hrany jsou vyhnuty dovnitř helmy), patrně kulkou ze střelné zbraně. Rozměry: d – 220 mm, š – 182/195 mm, v – 101/138 mm. Výška týlní ochrany – 44 mm, síla plechu vrchlíku a týlu – 3 mm, výška čelní záštity 90 mm, síla – 8 mm, hlava nýtu – 5 mm, otvůrek – 31×22 mm.

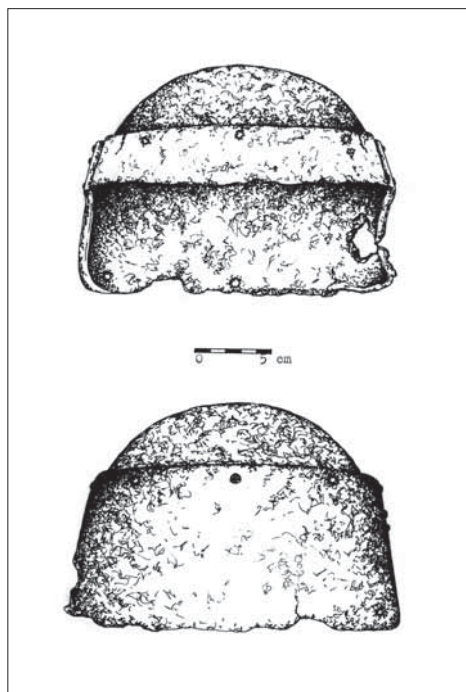
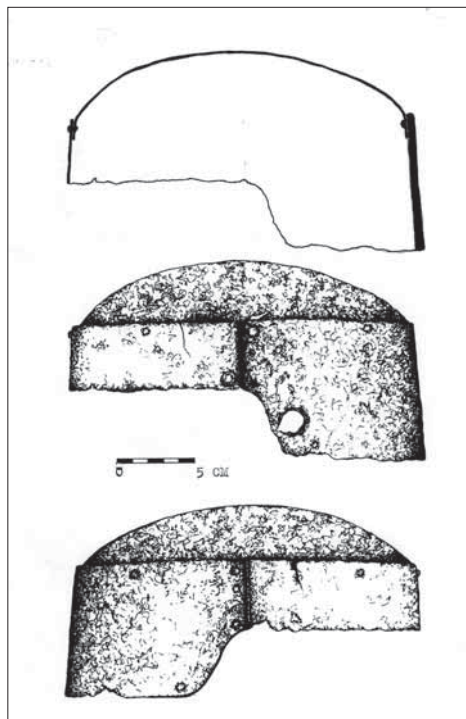
V úvodu k této podkapitole bych rád čtenáře seznámil s peripetiemi, s nimiž jsme se setkávali, než se nám podařilo nález identifikovat. Zprvu jsme se pokoušeli přilbu datovat pomocí typologie. Vycházeli jsme z předpokladu, že chránila hlavu bojovníka před úderem sečnou zbraní.

Stav před konzervací.

Proto jsme předpokládali, že zesílená část chránila týl lebky. V úvahu přicházela součást výzbroje „barbarského“ člena cohortes auxiliarum některé z římských legií. Tím by se vysvětlil atypický tvar helmy. Srovnávací analýza však ukázala, že přilba postrádala „límeč“ chránící krk a vaz bojovníka. Blízkost slovanského pohřebiště v „Rybárnách“ nás navedla na myšlenku, zda nemáme před sebou přilbu franckou, která se na skládku dostala s vytěženou hlínou. Tento předpoklad se obdobně jako úvaha o nálezu bavorské helmy ze 13. stol. nepotvrdil. Chyběly analogie.

Za této situace jsme se obrátili na Vladimíra Ustohala z laboratoře vlastností kovů VTA Brno, zda by bylo možno na základě chemických a fyzikálních vlastností kovu, z něhož byla přilba vyrobena, ji datovat. Odpověď byla pro nás překvapující. Přilba byla vyrobena z legované oceli s vysokým obsahem chrómu, která nemohla být vytavena před rokem 1850. Po zaslání dokumentace Historickému ústavu armády ČR v Praze nám jeho pracovník J. Fiedler oznámil, že se jedná o pancéřovou zákopovou přilbu vz. Fiat 1916. Opancéřovaná část měla chránit čelo

střelce, který musel při lícení vysunout hlavu nad ochrannou předprseň zákopu. Otvorek byl podle balistika způsoben tzv. kulkou dum-dum do nenasazené helmy.

Z uvedené vyplývá, že některý z českých vojáků bojujících za 1. světové války na italské frontě si přilbu přivezl jako suvenýr. Po jeho smrti pozůstali odevzdali zavazující „zgarb“ do sběru. Díky pozornosti pana Mazáče získalo Slovácké muzeum unikátní sbírkový předmět, neboť podle pracovníků Historického ústavu armády ČR se obdobný kus na území České republiky nenachází.

Jiří Pavelčík

Pavel Krafl: Synody a statuta olomoucké diecéze období středověku. Praha – Historický ústav Akademie věd ČR 2003, 274 stran + 24 s. obr. příl.

Před dvěma lety vyjádřil Petr Elbel povzdech nad tím, že „církevní dějiny Moravy v raném novověku jsou dosud zpracovány značně mezerovitě“. Slova odborníka ovšem bez výhrad platí i o stavu uvedené problematiky pro období středověku. Celkově je Morava v této oblasti zřetelně hůře než-li Čechy. Nebláhé konstatování donedávna bylo možné vztáhnout i na jeden ze stěžejních pramenů k dějinám středověké olomoucké diecéze – synodální statuta. V nejnovější době však tuto závažnou mezeru pokryla právě recenzovaná publikace Pavla Krafla. Práce se zabývá synodami, slavenými olomouckými biskupy nebo jejich zástupci v období vrcholného a pozdního středověku, zvláště pak z nich vzešlými ustanoveními a církevním zákonodárstvím. Celá kniha je rozčleněna na čtyři části: úvod, studie, katalogy a texty. Nechybí zde samozřejmě ani standardní vědecký aparát: poznámky pod čarou, seznamy použitých pramenů a literatury i jejich užžitých zkratk, dále obsahuje tabulky a obrazové přílohy. Tyto nezbytné náležitosti moderní odborné práce jsou zařazeny do úvodu. Studie se člení na dva celky. První oddíl je úvodem do problematiky diecézních synod v českém státě. Zabývá se jejich formováním a právním základem. Zvláštní pozornost zde pak Krafl věnuje pojímům „synodální a diecézní statuta“, které jsou ústředním předmětem jeho práce, a jejich právnímu postavení mezi kanonickými ustanoveními. Zajímavý je přehled dosavadního výzkumu a edičního zpracování statut. Synodální statuta byla středem pozornosti starších badatelů již od 18. století. Konkrétně statuta olomoucké diecéze byla vydána hned dvakrát:

Schannatem a Hartzheimem v *Concilia Germaniae* i A. T. Fasseauem. Po Fasseauovi se statuty na Moravě zabýval pouze B. Dudík, jeho vydání tzv. vyškovských statut však upadlo v zapomnění. Edice *Concilia Germaniae* byla v našich zemích nepřístupná a prakticky neznámá. Všichni historici čerpali právě ze zastaralé a chybami přeplněné edice *Fasseaua* z r. 1766. Odtud došlo k převzetí chybně datovaných listin a též fals dokonce do moravského diplomatáře (CDM).

Druhý celek studie popisuje a charakterizuje samotné synody a statuta olomoucké diecéze z období středověku. Zde je třeba připomenout, že jejich ustanoveními se spravoval i klérus na Slovácku. Krafl v tomto oddíle též odhaluje již zmíněné omyly v edicích i dosavadní literatuře. Pro badatele ze všech regionů však nejcennější bezpochyby bude analýza obsahu církevních ustanovení. Velice rychle zde najdou, co a ve které době stálo v popředí pozornosti katolické církve na středověké Moravě.

Katalogy poskytují přehledný soupis středověkých synod, statut, rukopisů a inskripcí statut v rukopisech. Knihu uzavírá textová část, doplněná věcným, osobním a místním rejstříkem. Obsahuje kritickou edici synodálních statut, statut nesynodálních (diecézních), dále listiny ověřující texty synodálních statut či jejich částí (notářské instrumenty), listiny papeže a metropolitů, které se týkají synod a synodálního zákonodárství olomoucké diecéze, a konečně písemnosti provázející svolání synod. Edice jsou v záhlavích velice pečlivě opatřeny informacemi o editovaných statutech a ostatních listinách. Editor téměř ve všech případech přepisoval latinský text z originálních listin a středověkých opisů. Pouze záznamy z let 1389 a 1419, které jsou dochovány toliko ve stávajících edicích (CDM a Fasseau), jsou přetištěny. Jde o kvalitní moderní vydání středověkých textů. Toho zárukou ostatně jsou už samotná jména recenzentek – paní profesorky Zdeňky Hledíkové a doktorky Jany Zachové.

Celá kniha završuje desetiletou usilovnou práci autora na tématu synod olomouckých biskupů. Z hlediska Moravy jde o průkopnický počín. Badatelům historických oborů a podoborů se tak konečně do rukou dostává zatím téměř nevyužitá pramenná látka ke studiu církevních dějin, historickou kanonistiku, dějiny správy, sociální dějiny i dějiny kultury a etiky. Lze jen litovat, že limitovaný rozsah publikace autorovi neumožnil více podrobit zkoumání a zhodnotit, nakolik statuta odrážela společenský dopad mimořádných

soudobých událostí, jež výrazně ovlivnily veškeré dění u nás ve středověku (vznik pražského arcibiskupství, výskyt morových ran, vystoupení Husovo a husitství, apod.). Velice cenným přínosem, jak už bylo zmíněno, je upozornění na řadu dlouhá léta přebíraných omylů o konání některých synod i samotných statutech, a jejich odstranění. Statuta a listinné instrumenty reflektují prakticky všechny stránky života moravských současníků a tak v jejich přehledně vydané a podrobným rejstříkem opatřené podobě i doprovodné studii získala česká i zahraniční mediévistika cenný nástroj ke zkoumání nesmírně širokého spektra středověké každodennosti a mentality.

Milan Krajča

Bartoškova kronika. Petr Zemek (vyd.), Muzeum J. A. Komenského v Uherském Brodě v nakl. Ottobre 12, Uherské Hradiště 2004, 301 s.

Historické prameny jsou nenahraditelné pro poznání minulosti a jejich zpřístupněním se výrazně obohacují naše možnosti proniknout s pomocí autentických textů k dávným událostem. O velké hodnotě uherskobrodské Bartoškovy kroniky se už dlouho ví, tu a tam z ní čerpali historikové minulých generací a v uplynulých desetiletích se několikrát objevily pokusy vydat tuto kroniku tiskem. Nyní se podařilo záměr uskutečnit a stalo se tak zásluhou Muzea J. A. Komenského v Uherském Brodě, v jehož fondech je Bartoškova kronika uložena; text pro vydání odborně připravil pracovník muzea Petr Zemek. Připravit moderní vydání důležitého pramene představuje velkou práci, je to služba – a také zásluha. Bereme-li dnes do rukou toto vydání Bartoškovy kroniky, je to potěšitelná událost pro všechny, kdo se zajímají o minulost, a to nejen samotného Uherského Brodu, ale celého širšího území východní Moravy.

Bartoškova kronika poskytuje nenahraditelné zprávy o lidech a událostech v 16. století, napřed jen stručnými záznamy (z období 1505–1543) a pak obšírnějšími zápisy zachycujícími (počínaje r. 1552) celá čtyři desetiletí. Čteme tu podrobněji o obyvatelích města, o zdejší vrchnosti pánech z Kunovic a k tomu přibývají zprávy ze širšího okolí, z rozlehlého kraje mezi Buchlovem, Brumovem a Zlínem; nechybějí ani zvěsti přicházející z uherských bojišť, kde se válčilo proti Turkům. Dovidáme se mnohé o konání lidí, vytušíme leccos o jejich smýšlení,

názorech i zvyklostech, vyvstává před námi živý obraz té doby. Kromě detailů z dění v Uherském Brodě si přečteme i cosi o osudech okolní šlechty, nechybějí třeba zprávy o násilné smrti kunovického Václava Zvolského, buchlovského Jindřicha Zástřizla nebo brumovského Kavky, letmá zmínka o cestování pánů z Kunovic do Trenčanských Teplic napovídá asi něco o pověsti tamních lázní, a lze se začíst do velkého množství dalších historických zpráv.

Pro vydání tiskem byl text kroniky připraven pečlivě a odpovědně (mj. editor konsultoval speciální otázky s řadou odborníků). Čtenáři je usnadněna orientace přehledným uspořádáním záznamů i chronologických údajů, připojeny jsou rozsáhlé vysvětlivky pod čarou. Samotný text kroniky zaujímá v tomto vydání přes 160 stran a k tomu je připojen úctyhodný odborný aparát, v němž P. Zemek sděluje cenné poznatky o podobě pramene, autorech zápisů (Koudelka, Bartošek, Dvorský), rozebírá charakter záznamů, shrnuje poznatky o vývoji Uherského Brodu. K přílohám patří i pojednání o astronomických jevech (R. Rajchl) a také genealogické tabulky některých šlechtických rodů. Vyhledávání jednotlivých údajů či jmen usnadňují tři rejstříky, vítaným obohacením je obrazová příloha (v ní je zachycena mj. i dnešní podoba některých míst v Maďarsku zmiňovaných v kronice v souvislosti s tureckými válkami). Obsáhlá, třísetstránková, pěkně graficky upravená kniha představuje obdivuhodný výsledek práce všech, kdo se na jejím vydání podíleli.

Zdeněk Pokluda

Pavel Portl: Bedřich Beneš Buchlovan, známý neznámý. Uherské Hradiště: Slovácké muzeum; Knihovna Bedřicha Beneše Buchlovana; Musejní spolek; Zlín: Krajská knihovna Františka Bartoše, 2005. 77 s. : il.

Pětí pohledy nahlíží Pavel Portl na literární dílo Bedřicha Beneše Buchlovana v knize *Bedřich Beneš Buchlovan, známý neznámý*. Předchází jim kapitola, která zpracovává dotazníkový výzkum mezi čtenáři uherskohradištské knihovny. Jeho vyhodnocení přináší zajímavé poznatky: například jen osm respondentů z celkových 91 dokázalo uvést název některého autorova díla. Přesto výsledky naznačují, že Bedřich Beneš Buchlovan stále zůstává známou osobností, spjatou s Uherskohradištskem.

Následující stránky jsou již věnovány Buch-

lovanovým dílům – známým i zcela neznámým. Nejprve se autor zabývá vývojem povídkové tvorby pro děti, která tvoří nejucelenější část Buchlovanovy spisovatelské činnosti. V druhé kapitole pojednává o básnické skladbě, na jejímž podkladě napsal nikdy nerealizované operní libreto. Z prozaických prací pro dospělé čtenáře se P. Portl zaměřuje na romány *Šedm očí naproti* a *Pod klenbou knihovny*, který zůstal v rukopise. Jiná kapitola si všímá Buchlovanova zájmu o malířství, zvláště jeho obdivnému vztahu k osobnosti i dílu Joži Uprky.

Každá část knihy představuje sondu do určité části Buchlovanovy tvorby. Autor tématu zpracoval s hlubokou znalostí Buchlovanovy spisovatelské činnosti a také jeho životních osudů, neboť čerpal mimo jiné z pozůstalosti Bedřicha Beneše Buchlovana, uložené ve Slováckém muzeu. Konkrétní díla, jimž se věnuje, proto zasazuje do širšího literárního i mimoliterárního kontextu a zabývá se jejich genezí. Své rozbory doplňuje o zajímavé životopisné pasáže, čímž zároveň podává obraz Buchlovana jako učitele, bibliofila nebo knihovníka. Také díky tomu jsou studie, přestože jde o literárněvědné práce, psány čtivým způsobem.

V úvodním slově autor o Buchlovanovi píše, že „*se stal prázdným symbolem všestranného kulturního pracovníka, jehož činnost dodnes ctíme a veřejně jí tleskáme, jenže ve skutečnosti se vědomí o něm postupně vytrácí.*“ Tato kniha není přehledem po celém jeho literárním díle, ani životopisnou příručkou, přesto má svůj význam. Přináší dosud nehlubší analýzu Buchlovanových děl, nahlížených nově, v často neznámých souvislostech, z pozice dnešního čtenáře, a zároveň je „provokativním“ impulsem k dalšímu bádání.

Iveta Mátlová

BEDŘICH BENEŠ BUCHLOVAN VE SLOVÁCKÉM MUZEU

Přestože Bedřich Beneš Buchlovan (1885–1953) patřil k nejhodnotnějším členům Slováckého muzea, dochovalo se o jeho činnosti zde jen velmi málo informací. Buchlovan v muzeu pracoval od jeho znovuotevření v roce 1931 jako kustod pro knihovnu. V této funkci uplatňoval svůj kulturní přehled po regionu, navíc mohl využít zkušeností z městské knihovny, kterou vedl od roku 1927. V muzeu se vedle běžné agendy soustředil na katalogizaci vázaných

knih. Události druhé světové války ukázaly, jak šťastné bylo soustředění obou fondů do jedné rukou. Když z městské knihovny musela být odstraněna „nežádoucí“ literatura, podařilo se mu ji zachránit před skartací přemístěním právě do muzea. V roce 1944 bylo muzeum zavřeno, ale po skončení války se Buchlovan vrátil a připravil hned první výstavu na počest malíře Josefa Schneiderky, který zemřel krátce před skončením války. Muzejní práci se Buchlovan věnoval až do konce života. Pomáhal pořádat další výtvarné výstavy, pro jejichž katalogy také psal zasvěcená úvodní slova. Do svého průvodce *Putovník po hradištském Slovácku* (1948) zahrnul Slovácké muzeum mezi místa, která by neměl návštěvník Uherského Hradiště rozhodně opomenout, a nešetřil chválou: „*Kdo se chce vydati na pouť po Slovácku s hlubším porozuměním, hradištské muzeum dá mu nejlepší přípravu: neboť není pouhou sbírkou odumřelých věcí, nýbrž je to předmostí do skutečného života venkova, kde kroje jsou stále ještě živé, kde písně je stále ještě tolik, že sběratelé nemohou udělat tečku, kde jízdy králů promlouvají o duchu bohatýrském, který je zárukou do budoucnosti.*“¹

Jako ocenění jeho práce uspořádalo Slovácké muzeum v dubnu 1950 první výstavu věnovanou Bedřichu Beneši Buchlovanovi, a to u příležitosti jeho 65. narozenin. Ve skutečnosti se však slavily Buchlovanovy šedesátiny, které vyšly na konec druhé světové války, a tak se oslavy musely odložit. Na přípravě výstavy, nazvané *Dílo Bedřicha Beneše Buchlovana a jeho ilustrátoři*, spolupracoval s muzeem učitelský sbor měšťanské školy v Uherském Hradišti, kde Buchlovan působil více než dvě desetítky let.

Buchlovan byl opravdu známou a také uznávanou osobností, neboť slavnostního zahájení se zúčastnilo 360 návštěvníků.² O průběhu vernisáže jsme informováni z hodnocení tehdejšího ředitele Slováckého muzea Karla Hanáka. Otevřel ji kvartet Slovácké filharmonie „zahráním klasické staré hudby“ a po přivítání ředitelem školy, Jaroslavem Pospíšilem, zhodnotil význam činnosti B. Beneše Buchlovana Alexander Misař, někdejší profesor hradištského gymnázia. Poté nejmenovaný člen Slováckého divadla přednesl úryvky z Buchlovanovy básně *Jáchym, tovaryš houslařský, na zkušené* (1942) a zástupce Syndikátu českých spisovatelů, Jindřich Spáčil, „přinesl pozdrav“ z Kroměříže, kde Buchlovan studoval na učitelském ústavu. Dále oslavence pozdravil Dr. Emil Tománek za Klub přátel umění a místopředseda MNV K.

Dvorský předal Buchlovanovi pozdravné umělecké blahopřání města Hradiště v pergamentu, dílo Rudy Kubička. Nakonec „*dojat poděkoval BBB všem a řed. Pospíšil přečetl četné telegramy a pozdravy.*“³

Návštěvníci si mohli v šestnácti vitrínách prohlédnout literární díla Bedřicha Beneše Buchlovana, která doplnily kolekce exlibris, obrazy Jaroslava Melichárka a přibližně sto grafických listů a původních kreseb k Buchlovanovým knihám. Výstava se těšila velkému zájmu, podle Hanákovy záznamu ji během tří týdnů (trvala od 16. dubna do 6. května) navštívilo 1 065 osob, mezi nimi 791 studentů.

Výstava vyzdvihla Buchlovana jako spisovatele. V té době bylo jeho literární dílo již téměř završeno a udivovalo svým rozsahem i žánrovým rozpětím. Do literatury vstoupil Buchlovan jako básník pod pseudonymem Ben Walther a na základě svých básnických skladeb později vytvořil libreta k operám *Jáchym a Juliána* a nerealizované *Poluše*. První úspěchy však zaznamenaly až jeho povídky pro děti z prostředí slovácké vesnice. Pro děti psal také beletrizované životopisy českých umělců a loutkové hry. Teprve v roce 1927 publikoval prozaickou prvotinu pro dospělé čtenáře, román *Sedm očí naproti*, po němž následoval povídkový soubor *Ožehnutí* (1931) a další román *Podívat se do Bylan* (1948). Ještě jako student začal z němčiny překládat *Romancero* Heinricha Heina a vrátil se k němu po dvacet let. Přeložil i Gottfrieda Kellera nebo z polštiny Stanisława Przybyszewského.

Nutno podotknout, že Buchlovanův význam pro kulturní rozvoj tohoto kraje po první světové válce byl daleko větší. Také díky jemu se z Uherského Hradiště stalo jedno z moravských center bibliofilů – ve třicátých letech redigoval časopis *Bibliofil*, z něhož vytvořil uznávané periodikum pro exlibris a drobnou grafiku, a zároveň patřil mezi devět zakládajících členů Skupiny moravských knihomilů, jejichž sjezd hostilo město v roce 1930. Slovácko propagoval v desítkách publicistických článků a knih, z nichž nejznámější zůstává *Ta hradištská brána* (1925) o „umělcích, kteří tudy šli“. Bylo to právě výtvarné umění, které jej vedle literatury nejvíce přitahovalo. Ve vlastivědných příspěvcích nikdy neopomněl zmínit Antoše Frolku, Rudu Kubička, ale především Jožu Uprku, který pro Buchlovana ztělesňoval nefalšovaný typ prudkého „moravského Slováka“. Se sympatiemi sledoval také mladé výtvarníky. Od počátku věnoval pozornost tvorbě Jaroslava

Melichárka nebo Vladislava Vaculky, kterému neváhal poslat peníze, když se mu nedostávaly na studiích v Praze.

Letos jsme si připomněli 120 let od narození Bedřicha Beneše Buchlovana a k tomuto výročí Slovácké muzeum připravilo výstavu nazvanou *Bedřich Beneš Buchlovan, známý neznámý*. Stejně jako před půlstoletím jej představila jako spisovatele a sběratele exlibris, ale zároveň postihla co nejširší záběr jeho aktivit, které směřovaly ke kulturnímu rozvoji a propagaci slováckého regionu.

Poznámky:

- 1 BENEŠ BUCHLOVAN, B.: *Putovník po hradištském Slovácku*. Uherské Hradiště: Národohospodářský poradní sbor při ONV, komise pro cizinecký ruch, 1948, c. d., s. 12.
- 2 Knižní značka, 1950, roč. 10, č. 3–4, s. 45–46.
- 3 HANÁK, K.: *Výstava*. [Rukopis.] Sbírkový fond Slováckého muzea v Uherském Hradišti, H 364.

Pavel Portl

VÝSTAVA HISTORIA FRANCISCANA

V pondělí 4. dubna 2005 byla za účasti představeného českomoravské provincie Menších bratří J. M. V. Dohnala, zástupců Národního archivu v Praze a představitelů veřejného města a jeho okolí otevřena v prostorách Státního

okresního archivu v Uherském Hradišti výstava *Historia Franciscana*.

Rozsáhlá expozice byla původně připravena k 400. výročí příchodu bratří františkánů k Panně Marii Sněžné v Praze, které se připomínalo v roce 2004. Autorům výstavy, Jitce Křečkové a Barboře Novákové z Národního archivu, Janu Kašparovi z Národní knihovny a Petru Regalátovi Benešovi, OFM, se však podařilo získat a zpřístupnit neobvykle ucelené kompendium významných archiválií, knižních rukopisů, obrazů, map a fotografií, které zmapovalo dějiny církevního řádu Menších bratří na území České republiky od 13. století až do 90. let 20. století. Je proto potěšitelné, že výstava byla nabídnuta k prezentaci i jiným městům, v prvé řadě Uherskému Hradišti, kde františkánský řád má svou dlouhou tradici.

Z pozoruhodných exponátů zde najdeme ostatky zakladatele řádu sv. Františka z Assisi, plášť Jana Kapistrána, který obnovil a organizačně upevnil strukturu řádu na našem území po husitských válkách, kopie papežských, císařských a královských listin, kterými byla zajišťována práva jednotlivých klášterů apod. Další oddíl výstavy představil nejstarší a nejvzácnější rukopisy z fondu knihovny pražského kláštera u Panny Marie Sněžné a tamní liturgické předměty, který tak vcelku dokumentoval duchovní, historický, literární a uměleckovědný vývoj české provincie.

Pestrost českého františkánství v minulosti

byla dána působením řady zahraničních bratří, z Polska, Itálie a dalších zemí. Irští františkáni, mezi nimiž vynikli především učenci Bernardin Clanchy či bratři Bonaventura a Antonius Bruodinovi, přispěli např. v 17. století k obnově filozofické a teologické vzdělanosti v českém prostředí. Provincie, od roku 1667 zasvěcená sv. Václavu, zažívala období největšího rozkvětu, rostly nové kláštery a počet bratří se blížil tisícovce.

Mnoho členů františkánského řádu působilo jako misionáři. Mapy a zápisky z jejich cest do Orientu korespondovaly se známými obrazy mučedníků v uherskohradištském refektáři, a tak originálně dokreslovaly prezentaci výstavy v historickém prostředí františkánského kláštera.

Panely z novodobých dějin řádu zachytily pohnuté osudy členů řádu jak v době okupace, tak v internačních táborech padesátých let po sistaci klášterů v Československu. Za jiné připomeňme Otce Ambrože Tobolu ze Starého Města, Didaka Šenka a Františka Maráška z Vlčnova či Klementa

Minaříka a Aleše Zlámala, působící v Uherském Hradišti. K vzácným snímkům patří i ty, které zachytily období tajného působení v podzemní církvi v komunitách v Brně a na Liberecku v letech sedmdesátých a osmdesátých. Dodatečně zpracovaný soubor exponátů zachytil i dějiny kláštera v Uherském Hradišti, který byl založen už v roce 1491, ale téměř 200 let stál mimo zdejší provincii, neboť byl součástí provincie uherské.

Během měsíce, po který byla výstava v Uherském Hradišti přístupna, ji shlédlo kolem tisíce návštěvníků. Trvalou připomínkou této výstavy zůstává její katalog (*Historia Franciscana – katalog výstavy*, Provincie bratří františkánů, Praha 2004, 196 stran). Předností katalogu je nejen komplexnost jeho záběru, ale u popisek cenné odkazy na prameny a literaturu a jejich anglická a italská mutace. Samozřejmě je i redakční a technická kvalita zpracování, textu i černobílých a barevných fotografií.

Jiří Čoupek